

היחסים בין הורדוס והשלטון הרומי

העתיקו את הקישור וצפו בסרטון:

https://drive.google.com/file/d/1pMb28Avha-SAY_m2JAKbi36Q4JTYbnUF/view?usp=sharing

- על פי הסרטון, מה היה טיב היחסים בין הורדוס ושליטי רומי? (ומה כל אחד העניק לשני?)
- קראו את המידע בעמוד 102 בספר הלימוד והביאו הוכחה מהכתוב להערכה ולקרבה הרבה שחש הורדוס לתרבות הרומאית.

תמונה זו צולמה בגן הלאומי בקיסריה

- האם אתם מזהים את המבנה שבתמונה? כיצד הוא נקרא?
- את המבנה הזה בנה הורדוס. האם ניתן להביא מכך הוכחה להערכה ולקרבה שחש הורדוס לתרבות הרומאית?
- התבוננו במפה בעמוד 102 בספר הלימוד. האם ניתן ללמוד מהנתונים המוצגים בה על היחסים ששררו בין הורדוס והשלטון הרומי? כיצד?
- על פי המידע שקראתם בעמוד 102 בספר הלימוד, ציינו מהן שתי הסמכויות העיקריות שניתנו להורדוס כמלך בחסות הרומאים ומנגד, אלו סמכויות לא היו בידיו.
- איזו סמכות היא בעיניכם המשמעותית ביותר? נמקו את תשובתכם!

יחסו של הורדוס לכהונה הגדולה

קראו את הקטע להלן מתוך ספרו של יוסף בן מתתיהו 'קדמוניות היהודים' (ספר טו):

"כי התנכל (הורדוס) לבל תבוא הכהונה הגדולה בידי איש כהן נכבד וגדול מאחיו, סן יהיה לו לשטנה בהליכות המלוכה, ועל כן קרא מבהל את חננאל, אחד מדלת בני הכהנים, וימלא את ידו לכהן בכהונה הגדולה, ובו בטח ליהו כי הוא יהיה לו עבד נאמן כל הימים, בעבור החסד אשר עשה עמדו, אשר הרימהו מן העפר להיות כהן גדול וראש שרי קדם.."
(יוסף בן-מתתיהו (יוספוס פלביוס), קדמוניות היהודים, תרגם מיוונית והוסיף מבוא, הערות וביאורים: אברהם שליט, ירושלים: מוסד ביאליק ומסדה, תש"ד, כרך ג, ספר ט"ו, עמ' 165,167)

• ציינו לפחות סיבה אחת אותה מציין הכותב, למינויו של חננאל לכהן גדול.

לאחר זמן מה ולאור התפתחויות פוליטיות, מינה הורדוס את אריסטובולוס השלישי, אחיה של אשתו, מרים לבית חשמונאי, לכהן הגדול. ממשיך יוסף בן מתתיהו ומתאר את אשר אירע:

"בין כה וכה התקדש חג הסוכות, והיהודים נהרו מכל עריהם לראות את פני ה' בירושלים ולהקריב קורבנותיהם בתרועה ובשמחת לבה. ויהי כטוב לב הורדוס ובשמחתו בשמחת כל בני העם, התעוררה בלבו רוח קנאה, ויקנא בכבוד אריסטובולוס הכהן הגדול.. אריסטובולוס היה אז בן שבע עשרה שנה, מראהו כלבנון, בחור כארזים, יפה תואר ויפה מראה מאין כמוהו, גם למוד ה' ויודע הליכות התורה עד להפליא ובצעדו אל מזבח ה' ויעבוד את עבודת הקודש.. התפלאו כל העם על יפעת הוד זוהר חמדתו ועדי תפארת בגדי הקודש וכבוד הדרת קדשם, הוסיפו עוד ליפנתו ולפארו שבעתיים, וכל העם הכירו וידעו כי הוא חוטר נאמן מגזע מלכי בית החשמונאים ונצר משרעי הכהנים הגדולים, זרע אהרן.. ומבלי יכולת לעצור ברגשי אהבתם העזה.. הריעו לו תרועת עליצותם ויברכוהו ממעמקי ליהם.. ומרוב שמחתם ועליצות נפשם, שכחו כי הורדוס ניצה בתוכם וכי יעיר קנאה על אריסטובולוס ויתנכל להמיתו.."
(יוסף בן-מתתיהו (יוספוס פלביוס), קדמוניות היהודים, תרגם מיוונית והוסיף מבוא, הערות וביאורים: אברהם שליט, ירושלים: מוסד ביאליק ומסדה, תש"ד, כרך ג, ספר ט"ו, עמ' 165,167)

• על פי יוסף בן מתתיהו, מה היה יחס העם לאריסטובולוס וכיצד השפיע הדבר על הורדוס?

מספר ימים לאחר חג הסוכות, בעת משתה בו נכחו הורדוס ומקורביו וכן אריסטובולוס ואנשים נוספים, ניצל הורדוס את שעת הכושר:

"ועל פי הורדוס, נפתה אריסטובולוס וירד המימה (הכוונה להריכה שהיתה במקום) ונתערה בין השוחים ויפרוש את ידיו לשחות גם הוא, ואנשי הורדוס התגברו במשחקים איתו ויאחזוהו בעקבו ויורידוהו מתחת למים ויחזיקו בו בחוזק יד עד כי נטבע במים וימת.. ואחרי מותו נסבה המשרה הקדושה ההיא שנית אל חננאל ידיד הורדוס ואיש עצתו.."
(יוסף בן-מתתיהו (יוספוס פלביוס), קדמוניות היהודים, תרגם מיוונית והוסיף מבוא, הערות, ביאורים, מפות ותמונות: אברהם שליט, ירושלים: מוסד ביאליק על-ידי מסדה, תש"ד, כרך ג, ספר ט"ו, עמ' 168.)

• על פי הקטעים לעיל, כיצד פגע הורדוס במעמד הכהונה הגדולה? מדוע, לדעתכם, נהג כך?

יחסו של הורדוס לבית חשמונאי

- קראו את המידע בעמוד 103 בספר הלימוד, וציינו את שמותיהם של בני משפחת חשמונאי שנרצחו על ידי הורדוס. תוכלו להיעזר בתרשים בעמוד 88 על מנת לזהותם.
 - מהו לדעתכם הרצח הנפשע מכולם? מדוע?
 - מדוע, לדעתכם, נהג הורדוס כך ומה מלמד הדבר על אישיותו?
- יוסף בן מתתיהו כותב בספרו 'קדמוניות היהודים' את אשר אירע לאחר הירצחה של מרים:

"אחרי הדברים האלה זכר המלך את מרים ואת אשר נגזר עליה.."

- האם מילים אלו מזכירות לכם מקרה דומה שאירע בתנ"ך? (רמז: מגילת אסתר..)
- באיזה מצב היה שרוי המלך כאשר ציווה להוציא את אשתו להורג? האם לדעתכם, גם במקרה של הורדוס ניתן לומר שהיה במצב דומה? נמקו את תשובתכם.

"מוטב להיות חזירו של הורדוס מלהיות בנו" - אמירה זו מיוחסת לאוגוסטוס קיסר.

- על מה, לדעתכם, מעידה העובדה, שאפילו אוגוסטוס, שהיה פטרונו* של הורדוס (ורודן שלא היסס להרוג באכזריות את יריביו) נחרד מיחסו של הורדוס לבני משפחתו הקרובה?
- *פטרונו הוא: תומך, מגן, אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס (על פי האקדמיה ללשון העברית)

שלטונו של הורדוס ויחסו לנתיניו היהודים

קראו את הקטע להלן מתוך ספרו של יוסף בן מתתיהו (קדמוניות היהודים, יז)

"המון בני אדם השמידו דרכים שלא ידעה אותן ההיסטוריה שקדמה לו, אבל אומללים מהם הם אלה שהשאירו בחיים, כי לא רק שריוס הפחד מוות מפניו, אלא גם בדאגה לרכושם. את הערים הסמוכות לארץ ישראל והמיושבות נוכרים קיטט בלא הפסק מן העווד והקיפוח על היושבים במלכותו. את העם שמצא... המצב על אמידות, הביא לידי דלות גמורה; את המיוחסים היה דן למיתה על פי הסיבות הקלות ביותר, ומחרים את רכושם.. אי-אפשר היה בלא שוחד ומתנות גם לו עצמו וגם לקרוביו ולידידיו, ולפקידים גוהי המסים.. כך התייחס הורדוס אל היהודים באכזריות על חיית טרף..."

(יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, יז. בתרגומו של א' שליט, ירושלים 2007. עמ' 308-304)

- על פי המקור לעיל, מהם המעשים המיוחסים להורדוס?
- אלו תכונות של הורדוס באות לידי ביטוי במעשים אלו?

הקטע הבא נוגע ליחסו של הורדוס לדת היהודית:

"הורדוס שמר אומנם על נאמנותו לדת היהודית והקפיד בדרך כלל שלא לעבור על איסוריה.. אף על פי כן הייתה כלל התנהגותו מלאה פגיעות ברגשות הדתיים של היהודים.. אך לא זו בלבד. האווירה הנוכרית ששררה בחצרו, הרדיפה אחרי הפאר החיצוני.. פולחנו של אוגוסטוס והניית מקדשים לכבודו.. חוסר ההתחשבות בחיי אדם כדי להשיג מטרות מדיניות אנוכיות - כל אלה העמיקו את המרחק הרב שבין המלך לבין עדרות העם הרחבות.."

(א' מלמט, ח"א בן עשון וש' אטינגר, תולדות עם ישראל, כרך מספר 2: תולדות עם ישראל הימי קדם. תל אביב 1969. עמ' 235-236)

- קראו את הקטע הממוסגר בספר הלימוד בעמוד 103 למטה. לאור המידע שבספר ולאור הקטע לעיל, חשבו: באיזה מובן התנהג הורדוס כיהודי ובאיזה מובן התנהג הורדוס כנוכרי?

העתיקו את הקישור וצפו בסרטון (אין צורך לצפות בכולו, ניתן לבחור 2-3 דקות מתוכו)

<https://www.youtube.com/watch?v=NRfwUJYFIEE>

לאחר הצפייה בסרטון, ענו:

- מדוע, לדעתכם, בחר הורדוס לבנות את ארמונו בתוך מבצר?
- נאמר על הורדוס כי "התגנב אל כסא המלוכה כשועל, נהג כנמר, ומת ככלב". מה מבטאת אמירה זו, לדעתכם, בנוגע ליחס העם כלפי הורדוס?

'המלך הבנאי': מפעלי הבנייה של הורדוס

לפניכם קישור לסרטון. העתיקו את הקישור - ו..

רגע! לפני שאתם מתחילים בצפייה, הכינו מחברות וכלי כתיבה. במהלך הצפייה בסרטון, ערכו רשימה של מבנים שנבנו על ידי הורדוס.

<https://drive.google.com/file/d/1bNVVle5VMJFEVxLT7sUjG5Jp07B-U9p/view?usp=sharing>

- קראו את המידע בעמוד 104 בספר הלימוד (וכן את המידע במשבצת הוורודה בצד שמאל בעמוד 105) והוסיפו לרשימה שמות של מבנים נוספים.

- מהו לדעתכם המבנה המרשים ביותר? מדוע?

קראו את הקטע להלן:

"כבר ראינו, מה פעל האיש הורדוס... וכיכד עמל בלא ליאות להרים את קרן הארץ ויושביה... אמת, הורדוס הוציא חלק גדול מהכנסתו על בניין מהצרים ומהני פאר.. ואין ספק שעבודות אלו הכבידו על העם ותבעו ממנו קרבתות כספיים גדולים... ואף-על-פי-כן היה גם צד שני למטבע. שכן עבודות עצומות אלו סיפקו בוודאי עבודה ושכר לאלפי אנשים משך שנים רבות.."

(שליט, אברהם. הורדוס המלך: האיש ופעלו. ירושלים 1960. עמ' 342-337)

- אלו יתרונות, לדעת הכותב, הפיקה האוכלוסייה היהודית בארץ ממפעלי הבנייה של הורדוס?

- מהם, לדעתכם, הגורמים ו/או המטרות שהניעו את הורדוס ליזום ולהוציא לפועל מפעלי בנייה כה אדירים? האם מדובר בתחביב? האם מטרתו של הורדוס היתה לזכות בכבוד ובתהילה, ואף להטביע חותם? האם טובת ארץ ישראל ונתיניה היו בראש מעייניו כאשר יזם את מפעלי הבנייה?